

PAPER DETAILS

TITLE: Türkiye'de Seçim Kararının Mahiyeti

AUTHORS: Ömer KESKINSOY

PAGES: 54-73

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1093821>

Türkiye’de Seçim Kararının Mahiyeti

Ömer KESKİNSOY*

Geliş Tarihi (Received): 19.12.1999 – Kabul Tarihi (Accepted): 26.02.2020

Öz

Seçimlerin yenilenmesi yönündeki tasarruf parlamento kararı biçiminde olabileceği gibi kanun biçiminde de olabilir. Zira 1982 Anayasası döneminde her iki şekilde alındığına dair örnekler bulunmaktadır. Bununla beraber seçimlerin parlamento kararı şeklindeki bir tasarrufla gerçekleştirilmesi isabetli olandır. Çünkü seçimlerin yenilenmesi kararı parlamento kararıyla gerçekleştirildiğinde bu kararın Cumhurbaşkanına gönderilmesi gerekmediği gibi, karara karşı Anayasa Mahkemesine iptal istemiyle başvurulması da mümkün değildir. Böylece TBMM’nin aldığı seçim kararının geri gönderilmesi ve iptal edilmesi ihtimalleri ortadan kalkmış olur. 2017 yılına dek TBMM’nin seçim kararı alması için özel bir çoğunluk öngörülmemiştir. Dolayısıyla seçim kararı Anayasanın 96 ncı maddesinde dayanağı olan genel karar yeter sayısına uygun olarak alınabilmekteydi. Oysa değişiklikler sonrası TBMM’nin seçim kararı alması imkânsız denecek derecede zorlaştırılmıştır. Bunun sebebi seçimlerin yenilenmesi ya da tersi yöndeki adımların Cumhurbaşkanına odaklanmak istenmesidir. Lakin bunda isabet olduğunu ifade etmek zordur. Nedeni ise yürütmeyi tam güç merkezi yapmak ve bu yolla yasamayı tamamen silik bir pozisyona düşmeye mahkûm etmektir. Cumhurbaşkanının mensubu olduğu partinin parlamentoda çoğunluğu sağlayan parti olması hâlinde seçim kararının parlamento kararı veya şekli kanun biçiminde alınması oldukça güçtür. Tersı durumda ise kanun biçimindeki bir tasarrufla seçimlerin yenilenmesi mümkün olup, seçim kararının alınmasındaki özel çoğunluk engeli aşılabılır. Ne var ki her iki hâl bakımından krizlere gebe olabilecek süreçler kaçınılmazdır. Tecrübe edilmesine ve krizlere yol açmasına fırsat verilmeksizin gerekli değişikliklerin yapılması en doğru tercih olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Seçim, parlamento kararı, maddi kanun, şekli kanun

* Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, omer.keskinsoy@hbv.edu.tr

Nature Of The Decision Of Election In Turkey

Abstract

The disposal towards the renewal of elections can be in the form of an act of parliament or in the form of law. Yet there are examples of both with regard to the 1982 Constitution Act. Nonetheless, holding the renewal of the elections via a disposal in the form of an act of Parliament is the accurate and right way. Because when the renewal of the elections is forced via an act of Parliament, neither this decision has to be conveyed to the President for approval, nor could any applications be made to the Constitutional Court for cancellation demands. Thus the possibility of the returning or cancellation of the decision taken by the Grand National Assembly of Turkey shall be abolished. Until 2017, no special majority was foreseen for the Assembly to take an election decision. Therefore the election decision could be taken in accordance with the general verdict quorum which based on the 96th article of the Constitution. However, after the amendments, it's nearly impossible for the Assembly to make an election decision. The reason for this is the actions towards the renewal of elections or vice versa is desired to be focused on the President. Yet it is hard to imply correctness on this matter. The reason for this is to make the Executive Power the center of all powers, and by this way, to condemn the Legislative Power into a completely obscure position. In case the political Party of the President is the majority Party within the assembly, it is hard to take an election decision via an act of parliament or via an adjective law. In reverse situation, it is possible to renew the elections via a disposal within the form of a law and the special majority obstacle on taking an election decision could be surpassed. However, crisis in both situations are inevitable. The right choice is to make the necessary amendments without causing any crisis or unfavorable experiences.

Keywords: *election, act of parliament/assembly, material law, adjective law.*

Giriş

Seçim kararının, şekli kanun biçiminde, ya da parlamento kararı biçiminde alınmasını emreden, hakeza yasaklayan bir düzenleme bulunmamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde seçim kararının her iki şekilde alındığına dair örnekler vardır. Bazı kavramlardan hareketle seçim kararının ne şekilde alınması gerektiği hususu bu çalışmanın temel amacıdır. Bu minvalde olmak üzere 1982 Anayasası döneminde alınan seçim kararları gözden geçirilmiştir.

Seçim kararlarının alınmasında farklı saikler öne çıkabilmektedir. Bunlardan en önemlileri olarak; milletvekilleri bakımından emeklilik hakkının doğması süresi, koalisyon hükümetlerinin varlığı ve konjonktürel faktörler zikredilebilir. Türk mevzuatında yer alan düzenlemeler gereği milletvekili seçilenlerin “milletvekili emeklisi” çerçevesinde emeklilik haklarının doğması için en az iki yıl milletvekilliği yapmış olmaları gerekir. Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde hiçbir zaman iki yıl dolmadan TBMM tarafından erken seçim kararı alınmamıştır (Keskinsoy, 2019:391, 392). Her ne kadar milletvekillerinin söylemlerinde oldukça ulvi duygularla seçilmek ve görevi devam ettirmek istedikleri dile getirilse de işin gerçek kısmı bakımından önceliğin menfaatler olduğu anlaşılmaktadır. TBMM tarafından erken seçim kararı alınmasında ikinci temel etken olarak koalisyon hükümetlerinin iktidarda olması gösterilebilir. 1982 Anayasası döneminde ilk genel seçim 06/11/1983 tarihinde yapılmış ve bir partinin tek başına iktidar olabileceği milletvekili çoğunluğu elde edilmiştir. Bu seçimlerden sonraki ikinci seçim 29/11/1987 tarihinde yapılmış tekrar bir partinin tek başına iktidar olabileceği çoğunluk elde edilmiştir. 1982 Anayasası döneminde 20/10/1991 tarihinde yapılan üçüncü genel seçimler sonrası koalisyon tablosu ortaya çıkmış, bu durum 24/12/1995 ve 18/04/1999 seçimlerinde de değişmemiştir. TBMM tarafından erken seçim kararı alınmasında üçüncü temel etken konjonktürel faktörlerdir. Bunun en önemli iki örneği 03/11/2002 ve 22/07/2007 tarihlerinde yapılan seçimlerdir (<http://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644>). Bu seçimlerden birincisi, koalisyonların getirdiği siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, ikincisi cumhurbaşkanı seçiminde TBMM’de doğan kriz nedeniyle olmuştur. 1982 Anayasası döneminde yapılan 12/06/2011, 07/06/2015, 01/11/2015 ve 24/06/2018 seçimleri de konjonktürel faktörler nedeniyledir. Hâlbuki 1982 Anayasasında 2007 yılında değişiklik olmadan evvel seçimlerin beş yılda bir yapılacağı yönünde hüküm bulunmaktaydı. Bununla beraber 1982 Anayasası döneminde yapılan seçimlerin hiçbirinde Anayasada öngörülen süre doldurulamamıştır. 2007 anayasa değişiklikleri ile dört yıla indirilen seçim dönemi süresi, 2017 anayasa değişiklikleriyle tekrar beş yıla çıkarılmış ve bu süre ile Cumhurbaşkanının görev süresi eşitlenmiştir. Böylece

istisnaları saklı kalmak üzere, değişiklikler sonrası Cumhurbaşkanı seçimleriyle genel seçimlerin aynı zamanda yapılması esası benimsenmiştir.

TBMM'nin erken seçim kararı alması bakımından 1924 ve 1961 anayasaları dönemlerindeki erken seçim kararlarında aynı faktörlerin etkin olduğu ifade edilebilir. 1921 Anayasasına göre seçimler iki yılda bir yapılır. 1924 Anayasasına göre seçimler dört yılda bir yapılır. 1946 seçimlerine dek tek partili bir dönem söz konusudur ve seçimler anayasalarda öngörülen sürelerle doldurularak yapılmıştır. Seçimlerin Anayasada öngörülen süreler dahilinde yapılması 1957 seçimlerine kadarki seçimlerin tamamında geçerliliğini korumuştur. Bu seçimlerin hepsi bakımından geçerli olmak üzere tek başına iktidarı elde edecek çoğunluk sağlanmıştır. 1957 erken seçimlerine gidilmesi sonucunu doğuran karar, iktidarı dizginleyecek Anayasa Mahkemesi gibi mekanizmaların ve sivil toplum örgütlerini güçlendirici düzenlemelerin bulunmaması şeklindeki faktörler nedeniyledir. Bazıları biraz önce ifade edilen sebepler sonucu 27 Mayıs 1960 ihtilaliyle 1924 Anayasası dönemi sona ermiştir. 1924 Anayasasında olduğu gibi 1961 Anayasasının düzenlemeleri de seçimlerin dört yılda bir yapılacağını hükme bağlamıştır. Bu Anayasa dönemindeki seçimlerin ilki 15 Ekim 1961'de, ikincisi 10 Ekim 1965'te, üçüncüsü 12 Ekim 1969'da olmak üzere ilk üçü vaktinde yapılmış ve bir partinin iktidarı tek başına kuracağı çoğunluk sağlanmıştır. 5 Haziran 1977 seçimleri TBMM'nin erken seçim kararı sonucu yapılmış ve koalisyon tablosu ortaya çıkmıştır. 12 Eylül 1980 ihtilaliyle 1961 Anayasası dönemi sona ermiştir (<http://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644>).

1924 Anayasası döneminde bir istisnası hariç, seçimler normal vaktinde yapılmıştır. Dolayısıyla bu Anayasa döneminde sadece 1957 seçimleri TBMM'nin erken seçim kararı alması sonucu yapılmıştır. 1977 seçimleri hariç 1961 Anayasası döneminde yapılan seçimlerin tamamı normal süresinde yapılmıştır. Binaenaleyh sadece 1977 seçimleri TBMM'nin erken seçim kararı sonucu olmuştur. Bir istisnası hariç, oldukça dikkati mucip bir şekilde, 1982 Anayasası dönemindeki seçimlerin tamamı TBMM'nin erken seçim kararı alması sonucu yapılmıştır. Ezcümle sadece bir genel seçim Anayasada öngörülen süre doldurularak yapılmıştır. Bu seçim, 2007 Anayasa değişiklikleriyle seçim döneminin dört yıla düşürülmesi düzenlemesinin ilk ve tek uygulaması olan 07/06/2015 tarihinde yapılan seçimdir. Görülüyor ki, seçim döneminin dört yıl olarak düzenlendiği 1924 ve 1961 anayasaları döneminde seçimlerin erken seçim kararı sonucu yapılmasının örnekleri tektir. Oysa 1982 Anayasası döneminde yapılan genel seçimlerin sadece bir tanesi Anayasada öngörülen süre doldurularak yapılmış, diğerlerinin tamamı erken seçim kararı sonunda yapılmıştır. 1982 Anayasasının seçimi beş yıl olarak düzenleyen hükmünün geçerli olduğu dönemlerin hiçbirinde bu süre

doldurulamamıştır. Biraz önce ifade edildiği üzere, bu anayasa döneminde sadece bir defa süresi doldurularak seçim yapılmıştır. 2017 değişiklikleriyle seçim döneminin beş yıla çıkarılması ve cumhurbaşkanı seçimleriyle TBMM seçimlerinin eşzamanlı olarak yapılmasının kural kabul edilmesi bir yana, seçimlerin vaktinden önce yapılması tasarrufunda TBMM'nin karar almasının ziyadesiyle zorlaştırılması izahı güç bir husus gibi durmaktadır. Seçimlerin yapılmasında istikrar kazanmış süre olan dört yıl uygulaması ve erken seçim kararında TBMM'nin tasarruf yetkisine sahip olması hususlarının göz ardı edilerek erken seçim tasarrufunun Cumhurbaşkanına adeta terkedilmesi ve seçim döneminin beş yıla çıkarılması izahtaki güçlüklerin sebeplerinden bazıları olarak görülebilir.

TBMM'nin erken seçim kararı almasında inisiyatifin kendisinde kalması milli iradenin tecelli ettiği yer olmasının doğal sonucudur. Oysa 2017 anayasa değişiklikleri sonrası TBMM'nin erken seçim kararı alması neredeyse bu yetkisinin elinden alınması derecesinde zorlaştırılmıştır. 2017 anayasa değişiklikleriyle erken seçim yapılması sonucunun ortaya çıkmasında asıl gücün Cumhurbaşkanı olması yönünde değişiklikler yapılmıştır. Anayasanın 116 ıncı maddesinde yer alan düzenlemeler gereği Cumhurbaşkanına bilakaydüşart seçim kararı alma yetkisi verilmişken, TBMM'nin erken seçim kararı alması üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun elde edilmiş olması gibi oldukça zor özel çoğunluk şartına bağlanmıştır. Bu çalışmada, Meclisin erken seçim kararı almasındaki zorlaştırıcı düzenlemeler bakımından bir çıkış yolu olarak seçim kararının şekli kanun biçiminde alınması halinde özel çoğunluğun gerekmeyeceği fikri ileri sürülmüştür.

1. Tarihçe Ve Kavramsal Çerçeve

1.1.Tarihçe

İlk yazılı anayasa çeşidi olarak kabul edilen anayasa 1787 tarihli Amerika Birleşik Devletleri Anayasasıdır. Dolayısıyla yazılı anayasacılıkta milat, 1787 ABD Anayasasıdır. Bu Anayasayı takip eden ikinci yazılı anayasa, 1789 Fransız İhtilali sonrası yapılan 1791 Fransız Anayasasıdır. Yazılı anayasa çeşidi, çok kısa denebilecek bir sürede yaygın hâle gelmiştir. Türk tarihindeki ilk yazılı anayasa ise 1876 Kanun-ı Esasidir.

İlk yazılı anayasa olarak kabul edilen 1787 Amerika Birleşik Devletleri Anayasasıyla, geleneksel (teamülî-örfi) anayasa türü dönemi sona ermiştir. Zira günümüzde; İngiltere, İsrail, Andorra, Suudi Arabistan, San Marino gibi birkaç istisna dışında diğer ülkelerde geleneksel anayasa türü terk edilmiştir (Fendoğlu, 2018: 52). Dolayısıyla geleneksel anayasa çeşidi istisnai bir anayasacılık hâlini almıştır.

Balada ifade edilenler, 1787 Amerika Birleşik Devletleri Anayasasının ilanına dek devletlerin ‘anayasasız’ oldukları anlamına gelmez. Anayasaların doğuşu ile devlet mefhumunun ortaya çıkışı eşzamanlıdır. Çünkü ‘devlet’, müesses bir nizamda dahilinde örgütlendirilmiş olmayı gerektirir. Müesses nizamın varlığının temel kaynağı ise ‘anayasadır.’

1.2.Anayasal Devlet- Anayasalı Devlet

Anayasa, bir devletin yönetimine dair ana kodları ihtiva eden kaideler bütünü demektir. Binaenaleyh, anayasasız devletin tahayyülü kabil değildir. Lakin “anayasalı devlet” ile “anayasal devlet” farklıdır. Her devletin bir anayasası vardır. Ancak bazı devletler anayasa ile kendilerini de bağlı sayıp, hukuk devleti olmanın temel gereklerini garanti altına alırken (Aliefendioğlu, 199: 43; Arslan, 2005: 32.), bazıları ise çoğu zaman anayasa ile kendilerini bağlı saymaksızın ve hukuk devleti olmanın temel gereklerine yer vermeksizin bir anayasa ile yönetiliyor olabilirler (Erdem, 2012: 12). Birinci hâlde anayasalı devletten, ikinci hâlde ise anayasal devletten söz edilir (Anayurt, 2018: 129).

Anayasalı devlet-anayasal devlet kavramları, kanun devleti-hukuk devleti kavramlarından bağımsız düşünülmez. Kanun devletinde önemli olan, devlet yönetiminde kanunlara dayalı hareket edilmesidir. Kanun devletinde kanunların muhteva olarak yönetilenleri devlet karşısında hiçleştirmesinin dahi önemi yoktur. Bu neviden devletlerin anayasalı devlet olduğu muhakkaktır. Bundan ötürü diktatörlükler dahi anayasalı devlet olabilir.

Anayasal devlette ise, devletin meşruiyetinin en önemli kaynağı kahir ekseriyet nezdinde kabul gören anayasadır (Caniklioğlu, 2010: 30). Anayasal devlette devlet de anayasa ile bağlıdır. Bunun yanı sıra, anayasal devlette hukuk devletinin temel gerekleri mahiyetindeki ilkeler, başta anayasa olmak üzere alt mevzuat ile garanti altına alınmıştır. Bundan maksat, zayıf konumdaki yönetilenlerin güçlü devlet karşısında silikleştirmesini engellemektir (Erdoğan, 2005: 44-46). Dolayısıyla anayasal devlet ile hukuk devleti mefhumları birbirlerinden bağımsız düşünülemez.

1.3.Kavramsal Çerçeve-Geleneksel Anayasa

Anayasa ibaresi, sadece yazılı kuralların bir araya getirilmiş şeklini kastetmek üzere kullanılmaz. Bu nedenledir ki, 1787 Amerika Birleşik Devletleri Anayasası öncesi itibarıyla devletlerin ‘anayasasız’ olduğu söylenemez. Aynı minvalde olmak üzere, Osmanlı İmparatorluğu gibi bazı devletler kutsal kitapları, İngiltere gibi bazı devletler ise süregelen geleneksel yönetim şekliyle ilgili kaideleri esas almak suretiyle yönetilmişleridir. İşte bu neviden devletlerin anayasa türü, geleneksel-örfi-yazısız-yazılı olmayan anayasa olarak ifade edilir.

Geleneksel anayasacılık türü yazılı anayasacılık türüne takaddüm eder. Dolayısıyla yazılı anayasa türüne geçilmesinden önce de devletler, bir “anayasa”ya göre yönetilmekteydi. Mamafih anayasasız devlet olmaz (Gören, 1999: 1).

Öğretide geleneksel anayasa; teamülî-örfi-yazılı olmayan-yazısız anayasa olmak üzere farklı şekillerde ifade edilmektedir. Teamulî anayasa, devletin, uzun süreden beri uygulanagelen ve genel kabul görmüş kurallara göre yönetilmesi manasında kullanılır. Bu neviden anayasalar, örfi-geleneksel-yazılı olmayan anayasa şeklinde de ifade edilir (Hazır, 2009: 40). Dolayısıyla teamulî anayasa; iktidarın el değiştirmesi ve devlet idaresinin işleyişinin, uzun süreden beri uygulanagelen ve genel kabul görmüş esaslar dairesinde gerçekleştiği anayasalar olarak ifade edilebilir (Özer, 2009: 16; Demir, 1998: s. 13).

Geleneksel anayasacılık anlayışının söz konusu olduğu ülkelerde devlet iktidarının nasıl el değiştireceğine ve devletin nasıl yönetileceğine dair kurallar özgün metinler hâlindeki anayasalarla belirlenmiş değildir. Yalnız bu durum, geleneksel anayasa çeşidinin geçerli olduğu ülkelerde, devlet yönetimiyle ilgili hiçbir yazılı metin olmadığı anlamına gelmez (Kubalı, 1969: 73-81; Soysal, 2011: 60). Mesela, İngiltere’de ziyadesiyle itibar edilen 1215 tarihli Magna Carta Libertatum (Dal, 2006: 67), 1628 tarihli Petition of Rights, 1689 tarihli Bill of Rights bu neviden yazılı metinlerdir (Teziç, 2003: 14, 147; Göze, 2007: 429-450).

1.4. Anayasa Hukuku Gelenekleri

Özel hukuktaki örf ve âdetlere karşılık geldiği ifade edilebilecek anayasa hukuku teamülleri, uzun süreden beri uygulanagelen ve devam ettirilmesi yönünde hâkim kabul bulunan uygulamalardır (Kubalı, 1969: 73-75; Tunaya, 1982: 117; Has, 2009: 13; Soyaslan, 1990: 9; Anayurt, 2018: 109-110). Özel hukuktaki örf ve âdetlerden farklı olarak anayasa hukukundaki örf ve âdetlerden müteşekkil “anayasa hukuku” geleneklerine aykırı hareket edilmesinin bir müeyyideye bağlanmış olması söz konusu değildir. Dolayısıyla geleneksel anayasa ile anayasa hukuku gelenekleri aynı manaya gelmez. Her şeyden evvel geleneksel anayasa bir anayasa çeşididir. ‘Anayasa hukuku gelenekleri’ ise anayasa çeşitleri altında yer alır. Başka bir ifade şekliyle, anayasa hukuku gelenekleri, anayasa çeşitlerine göre daha alt-özeldir. Geleneksel anayasa ile anayasa hukuku gelenekleri ilişkisi de böyledir.

Anayasa hukuku gelenekleri, geleneksel anayasa çeşidinin doğrudan bir sonucu değildir. Zira anayasa türü farkı olmaksızın, her anayasa çeşidi bakımından anayasa hukuku geleneklerinin oluşması mümkündür. Bu nedenle, anayasa hukuku gelenekleri, yazılı anayasa çeşidinin varlığı hâlinde de söz konusu olabilir (Kubalı, 1969: 73-81).

Hukuk, sadece pozitif mevzuattan ibaret görülemez (Rumpf, 1995: 2). Hukuk alanında her hususun yasal dayanağının olması gerekmez ve bu mümkün de değildir (Tunç, 2018: 1; Anayurt, 2018: 111). Dolayısıyla anayasa hukuku geleneklerinin yasal dayanağı olması gerekmez. Bununla beraber yasal dayanağa kavuşturulmuş anayasa hukuku gelenekleri olabilir. (Anayurt, 2018: 109). Zira yazılı anayasa hukuku normlarının kahir ekseriyeti anayasa geleneklerinin/pratiklerinin yazıya dökülmüş hâlden ibarettir (Çağlar, 1989: 66).

Anayasa ve alt mevzuatta yer alan düzenlemeler, kişiden kişiye değişiklik göstermemesi gereken ve istikrarlı bir biçimde uygulanması elzem olan kuralların kodifiye edilmesinden ibarettir. Hukuk ise en sade ifade şekliyle, bu kuralların nasıl yorumlanacağını, hangi metodolojiye göre tahlillerinin yapılması gerektiği gibi hususları ihtiva eden çok geniş bir bilim alanıdır (Aldıkaçtı, 1982: 3-6). Hukuk sadece kanunları okumak ve anlamaktan ibaret olsaydı, matematikçilerin, fizikçilerin, kimyagerlerin, hekimlerin, eczacıların ve benzeri meslek erbaplarının da hâkim, savcı gibi görevleri icra etmesinin mümkün olması gerekirdi. Ne var ki, hukuk ile kanun mukayese edildiğinde, hukuk bir umman kanun ise onun içindeki bir damlacıktan ibarettir. Burada önemli olan damlacık değil, onun umman içinde ifade ettiği anlamdır. Maharetse, bunu kavrayabilmek, yorumlayabilmek ve adeta denizden bir inci çıkarmayı başarabilmektir.

2.Kanun Kavramı

Düzenleme türleri arasında en kadim olanı kanundur. Kanunlar maddi ve şeklî olmak üzere ikiye ayrılırlar. Maddi anlamda kanunda önemli olan hangi organın onu yaptığı değil yapılan düzenlemenin mahiyetidir. Şeklî anlamda kanunda ise önemli olan onu yapan organın yasama olması ve düzenlemeyi “kanun” ismi altında yapmasıdır (Başgil, 1939: 19; Akyılmaz, 2019: 14).

Bir düzenleme; genel, soyut, objektif, kişilik dışı ve sürekli olma niteliklerini haizse maddi anlamda kanundan söz edilir (FENDOĞLU, 2018: 81; Akyılmaz, 2019: 14). Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu gibi kanunlar, hakeza tüzükler, kanun hükmünde kararnameler, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri maddi anlamda kanun kategorisinde mülâhaza edilir (Gözler, 2011: 830).

Bir düzenleme, yukarıdaki paragrafta zikredilen niteliklerden en az birini taşıyor olmasına rağmen yasama organı tarafından “kanun” adı altında vücuda getirilebilir (Kürkçüer, 1965: 30-31; Gözler, 2011: 830). Yasama organı ehemmiyetine binaen bazı düzenlemeleri kanun biçiminde yapar. Mesela bütçe, af, para basılması gibi tasarruflar kanun şeklinde yapılır.

Hâlbuki bunlar maddi anlamda kanunun niteliklerinin tamamını taşımaz. Örnek olarak, bütçe kanunları yıllık-sürelidir.

3.Parlamento Kararı Kavramı

Parlamento kararları, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kanun haricinde kalan kararlarıdır (Teziç,1972: 11; Özbudun, 2017: 235). Parlamento kararları; genel, soyut, objektif, kişilik dışı, sürekli olma niteliklerini haiz olmadıkları için maddi anlamda kanun kategorisinde değerlendirilemezler. Zira İçtüzük hariç, parlamento kararları kural işlem niteliği taşımazlar. Parlamento kararları TBMM tarafından “kanun” adı altında-kanun biçiminde yapılmadıklarından şekli kanun kategorisinde de yer almazlar.

Parlamento kararları subjektif işlem mahiyetindeki TBMM kararlarıdır. TBMM Başkanının, Kamu Başdenetçisinin seçimi kararları, hakeza Anayasa Mahkemesine, Hâkimler Savcılar Kuruluna üye seçimi kararları, aynı şekilde Sayıştay başkan ve üyelerinin, Radyo Televizyon Üst Kurulu üyelerinin seçimi kararları parlamento kararı şeklinde icra edilir.

4.Seçim Kararının Niteliği

Seçim kararının kanun biçiminde yahut parlamento kararı biçiminde alınması gerektiğine dair emredici bir düzenleme yoktur. Doktrinde, seçim kararının münhasıran parlamento kararı biçiminde alınması gerektiği yönünde de bir kanaatte bulunmamaktadır. Bu durumda seçim kararının kanun biçiminde ya da parlamento kararı biçiminde alınması TBMM’nin takdir ve tercihinde olan bir husustur.

Doktrinde üzerinde ittifak edildiği üzere; yasama dokunulmazlığının kaldırılması, milletvekilliğinin düşürülmesi ve TBMM İçtüzüğü’nün münhasıran parlamento kararı biçiminde alınması gereken kararlar olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu tür kararların maddi veya şekli olması fark etmeksizin ‘kanun’ biçiminde değil, ‘parlamento kararı’ biçiminde alınması gerekir. Aksi takdirde, örneğin yasama dokunulmazlığının kaldırılması kanun biçiminde yapılırsa buna karşı dokunulmazlığı kaldırılan milletvekili Anayasa Mahkemesine başvuramaz. Çünkü kanunlara karşı Anayasa Mahkemesine müracaat hakkı sadece Cumhurbaşkanı, TBMM üye tamsayısının beşte biri oranındaki milletvekili ve TBMM’de grubu bulunan en büyük iki siyasi parti grubuna aittir (AY. m. 150). Mafih kanunların şekil denetimi bakımından iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvuru hakkı daha da sınırlıdır. Zira kanunların şekil bakımından denetimi istemiyle Anayasa Mahkemesine müracaat hakkı sadece Cumhurbaşkanı ve TBMM üye tamsayısının beşte biri oranındaki milletvekili tarafından yapılabilir (AY. m. 148/2). Oysa yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararı münhasıran

parlamento kararı biçiminde alınması gereken kararlardan kabul edilmesi sebebiyledir ki bu karara karşı dokunulmazlığı kaldırılan milletvekili veya başka bir milletvekili Anayasa Mahkemesine iptal istemiyle müracaat edebilir (AY. m. 85). Dokunulmazlığın kaldırılması kararının münhasıran parlamento kararı olarak kabul edilmesinin ana nedeni biraz önce ifade edilenler çerçevesinde Anayasa Mahkemesine müracaat hakkının kolaylaştırılması ve bu yolla dokunulmazlığı kaldırılan kişinin hukuk nezdinde korunmasının sağlanmasıdır. Şimdiye kadar ifade edilenler milletvekilliğinin TBMM kararıyla düşürülmesi hâlleri bakımından da geçerlidir.

TBMM İçtüzüğü'nün parlamento kararı biçiminde olması zorunluluğu eşyanın tabiatındandır. İçtüzükler yasama organının yönemsel bağımsızlığı ilkesinin bir sonucu olan ve yasama organlarının nasıl çalışacağını düzenleyen kurallardan müteşekkil düzenlemelerdir. Bu neviden düzenlemeler muhtevaları gereği münhasıran parlamento kararı biçiminde olması gereken düzenlemelerdir.

Yukarda ifade edilenler çerçevesinde seçim kararı, münhasıran parlamento kararı biçiminde alınması gerekli olan kararlar kategorisinde yer almaz. Lakin bu durum seçim kararının parlamento kararı, hakeza kanun biçiminde alınamayacağı anlamına gelmemektedir.

4.1.Seçim Kararının Kanun Biçiminde Alınması Durumu

Seçim kararının kanun biçiminde alınması hâlinde, kanunlarla ilgili sonuçlar hüküm ifade eder. Bu çerçevede en önemli husus kanun biçiminde alınan seçim kararının Cumhurbaşkanına gönderilmesi zorunluluğu ve karara karşı anayasa yargısı yolunun açık olmasıdır.

4.2.Seçim Kararının Parlamento Kararı Biçiminde Alınması

Seçim kararının parlamento kararı biçiminde alınması hâlinde Cumhurbaşkanına gönderilme durumu ortadan kalkar ve eylemli içtüzük değişikliği olmadığı müddetçe karar anayasa yargısına konu edilemez.

4.3 . Uygulama

Yukarıda ifade edildiği üzere seçim kararının şekli kanun biçimindeki bir düzenlemeyle gerçekleştirilmesine engel bulunmamaktadır.[†] Zira seçim kararı münhasıran parlamento kararı

[†] Zira 1987 ve 1991 milletvekili erken genel seçim kararı, parlamento kararı biçiminde değil, kanun ile olmuştur. Bkz. 3404 sayılı Kanun (10.6.1983 tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile 10.9.1987 tarih ve 3403 sayılı Seçimlerle İlgili Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin XVIII inci Dönem Milletvekili Genel Seçimi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun) m. 2. RG No: 19609, RG T: 19.10.1987; 3757 sayılı Kanun (2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununda

biçiminde alınması gereken kararlardan değildir. Bununla beraber seçim kararının ‘parlamento kararı’ biçiminde alınması hususunda bir ‘anayasa hukuku teamülünün’ oluştuğunu ifade etmek mümkündür. Bunun sebebi seçim kararlarının kahir ekseriyetinin şekli kanun biçiminde değil, parlamento kararı biçiminde alınmış olmasıdır.[‡]

İlk üç istisna saklı kalmak üzere, 1982 Anayasası döneminde alınan milletvekili erken genel seçimi kararlarının tamamı ‘parlamento kararı’ biçiminde olmuştur. Lakin 6 Kasım 1983, 29 Kasım 1987 ve 20 Ekim 1991 Milletvekili Genel Seçimlerinin yapılması sonucunu doğuran kararlar, parlamento kararı biçiminde değil kanun ile olmuştur.[§] Zira söz konusu seçimler; 10.06.1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu^{**} geçici madde 1, 3404 sayılı Kanun (10.6.1983 tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile 10.9.1987 tarih ve 3403 sayılı Seçimlerle İlgili Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin XVIII inci Dönem Milletvekili Genel Seçimi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun) m. 2’de^{††} ve 3757 sayılı Kanunun-2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılması ve XIX uncu Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Uygulanacak Hükümler Hakkında Kanunda^{‡‡} yer alan düzenlemelerin sonucudur. Buna göre; *“Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak milletvekili seçimi için oy verme günü 6 Kasım 1983 tarihidir.” “3403 Sayılı Seçimlerle İlgili Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin XVIII inci Dönem Milletvekili Genel Seçimi Hakkında Kanunun 18 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Madde 18. Türkiye Büyük Millet Meclisi XVIII inci Dönem Milletvekili Genel Seçimi için oy verme günü 29 Kasım 1987 Pazar*

Değişiklik Yapılması ve XIX uncu Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Uygulanacak Hükümler Hakkında Kanun) m. 15. RG No: 20972, RG T: 26.08.1991.

[‡] Bkz. TBMM K. No: 384, KT. 27.10.1995, RG. No: 22449 (mükerrer); TBMM K. No: 590, KT. 30.7.1998, RG. No: 23421; TBMM K. No: 745, KT. 31.7.2002, RG. No: 24834, T. 2.08.2002; TBMM K. No: 891, KT. 3.5.2007, RG. No: 26511 (mükerrer), T. 3.5.2007; TBMM K. No: 987, KT. 3.3.2011, RG. No: 27864 (mükerrer), T. 4.03.2011; TBMM K. No: 1183, KT. 20.4.2018, RG. No: 30397 (mükerrer), T. 20.04.2018.

[§] Bkz. 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu geçici madde 1, RG. No: 18076, RG T: 13.06.1983; 3404 sayılı Kanun (10.6.1983 Tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile 10.9.1987 tarih ve 3403 sayılı Seçimlerle İlgili Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin XVIII inci Dönem Milletvekili Genel Seçimi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun) m. 2. RG No: 19609, RG T: 19.10.1987; 3757 sayılı Kanun (2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılması ve XIX uncu Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Uygulanacak Hükümler Hakkında Kanun) m. 15. RG No: 20972, RG T: 26.08.1991.

^{**} Bkz. 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu geçici madde 1, RG. No: 18076, RG T: 13.06.1983.

^{††} Bkz. 10.09.1987 tarihinde 3403 sayılı Kanun ile (Seçimlerle İlgili Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin XVIII inci Dönem Milletvekili Genel Seçimi Hakkında Kanun) m. 18. RG. No: 19571, RG T: 11.09.1987.

^{‡‡} Bkz. 3757 sayılı Kanun (2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılması ve XIX uncu Dönem Milletvekili Genel Seçiminde Uygulanacak Hükümler Hakkında Kanun) m. 15. RG No: 20972, RG T: 26.08.1991.

günüdür (m. 2).” “Türkiye Büyük Millet Meclisi XIX uncu Dönem Milletvekili Genel Seçimi için oy verme günü 20 Ekim 1991 Pazar günüdür (m. 15).”§§

1995 yılında alınan seçim kararı şu şekildedir: “Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Seçimlerinin Yenilenmesine ve Seçimlerin 24 Aralık 1995 Pazar günü yapılmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 27.10.1995 tarihli 16 ıncı Birleşiminde (71) ret ve (1) çekimser oya karşı (279) kabul oyuyla karar verilmiştir.”***

2017 Anayasa değişikliklerinin yürürlüğe girmesinden önce alınan son seçim kararı şu şekildedir: “Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yenilenmesine ve seçimin 24 Haziran 2018 Pazar günü yapılmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 20.04.2018 tarihli 89 ’uncu Birleşiminde karar verilmiştir.”†††

4.4. Seçim Kararının Alınmasında İsbetli Olan Tercih

1982 Anayasası döneminde, ilk üç seçim kararı hariç, 1995 yılında yapılan erken seçimler dahil, bu tarihten itibaren seçim kararlarının tamamı parlamento kararı biçiminde alınmıştır. İsbetli olan da budur. 1982 Anayasası dönemindeki ilk üç seçim kararının kanun biçimindeki bir düzenlemenin sonucu olması, 12 Eylül 1980 sonrası seçimle teşekkül eden bir TBMM’nin bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla her şeyden evvel parlamento kararı alacak bir meclis yoktur. Bunun yanı sıra, mevzuatın önemli bir kısmı kurucu meclis††† tarafından yenilenmiştir. Bu çerçevede, 10.06.1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu

§§ Bkz. RG. No: 18076, RG T: 13.06.1983; RG No: 19609, RG T: 19.10.1987; RG No: 20972, RG T: 26.08.1991.

*** TBMM K. No: 384, KT. 27.10.1995, RG. No: 22449 (mükerrer)

††† TBMM K. No: 1183, KT. 20.4.2018, RG. No: 30397 (mükerrer)

††† 12 Eylül 1980 günü Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime elkoymuştur. Daha sonra Milli Güvenlik Konseyi oluşturulmuştur. Bu Konsey; Devlet ve MGK Başkanlığı ile Genelkurmay Başkanlığı sıfatlarını uhdesine alan Orgeneral Kenan Evren ve diğer kuvvet komutanlarından oluşmuştur. Bakanlar Kuruluna ait görevlerin yerine getirilmesi amacıyla, 21 Eylül 1980 tarihinde Bülend Ulusu başkanlığında ve sivillerden oluşan Bakanlar Kurulu teşekkül ettirilmiştir. MGK, Bakanlar Kurulunun programını görüşüp Hükümete güvenoyu vermiş, böylece yürütme görevi Hükümete bırakılmıştır. 27 Ekim 1980 tarihinde kabul edilen Anayasa Düzeni Hakkında Kanun gereği; yasama yetkisinin Milli Güvenlik Konseyi tarafından; Cumhurbaşkanına ait görev ve yetkilerin, MGK Başkanı ve Devlet Başkanı tarafından kullanılacağı hükme bağlanmıştır. 29.06.1981 tarihinde kabul edilen 2485 sayılı Kanunla, Kurucu Meclis oluşturulacağı düzenlenmiştir. Bu Kanunun 1 inci maddesinin ilk fıkrasına göre; “Kurucu Meclis; (Milli Güvenlik Konseyi) ile, kuruluş, görev ve yetkileri bu Kanunda belirtilen (Danışma Meclisi)’nden oluşur.” Aynı Kanunun 2 inci maddesine göre; “Kurucu Meclisin görevleri: **a)**Yeni Anayasa’yı ve Anayasa’nın Halkoyuna Sunuluş Kanununu hazırlamak; **b)**Halkoyuna sunulan ve Milletçe kabul edilince kesinleşerek, geçici hükümlerine göre yürürlüğe girecek olan Anayasa’nın ilkelerine uygun Siyasi Partiler Kanununu hazırlamak; **c)**Yeni Anayasa’nın ve Siyasi Partiler Kanununun hükümlerini göz önünde tutarak Seçim Kanununu hazırlamak; **d)**Milli Güvenlik Konseyince kararlaştırılacak tarihte yapılacak genel seçimlerle Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulup fiilen göreve başlayıncaya kadar, kanun koyma, değiştirme ve kaldırma suretiyle yasama görevlerini yerine getirmektir.” şeklinde belirlenmiş ve bu görevler arasında yeni anayasanın hazırlanmasına da yer verilmiştir. Biraz önce belirtildiği gibi; kurucu meclis; MGK ve Danışma Meclisi olmak üzere iki yapılıdır. 2485 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde yer alan düzenlemeler gereği; Danışma Meclisi, her ilin tespit ve teklif ettiği adaylar arasından Milli Güvenlik Konseyince seçilen 120 üye ile, Milli Güvenlik Konseyince doğrudan doğruya seçilen 40 üye olmak üzere 160 üyeden oluşur. Daha önce ifade edildiği üzere Milli Güvenlik Konseyi; Devlet ve MGK Başkanlığı ile Genelkurmay Başkanlığı sıfatlarını uhdesine alan Orgeneral Kenan Evren ve diğer kuvvet komutanlarından oluşur.

geçici birinci maddesi^{§§§} uyarınca, 12 Eylül 1980 ihtilali sonrası ilk seçim 6 Kasım 1983 tarihinde yapılmıştır. 12 Eylül 1980 darbesi sonrası ilk seçim kararı, Kurucu Meclisin ürünü olan 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun geçici 1 inci maddesiyle başladığı dikkate alındığında, daha sonraki iki seçim kararının bu madde üzerinde yapılan değişiklikler şeklinde sürdürüldüğü görülür. Ancak daha sonraki iki seçim kararının kanun biçimindeki bir düzenleme ile gerçekleşmesi ‘olması gereken doğru bir uygulamanın sonucu olmayıp’ ilk seçim kararının kanun biçiminde alınmış olmasının daha sonraki iki seçimde de sürdürülmesinden kaynaklanmaktadır. Hâlbuki yukarıda da ifade edildiği üzere seçim kararının parlamento kararı biçiminde alınması bir zorunluluk olmamakla beraber, olması gerektir.

Seçim kararının şekli kanun biçiminde değil, parlamento kararı biçiminde alınmasının gerekçeleri aşağıdaki gibi sıralanabilir. Birinci gerekçe, seçim kararının alınması aşamasındaki gereksiz bürokrasiyi önlemektir. Seçim kararının alınması şekli kanun biçiminde bir düzenlemeyle gerçekleştirildiği takdirde sürecin tamamlanması için Cumhurbaşkanına gönderme ve Cumhurbaşkanı tarafından imzalanma zorunluluğu bulunmaktadır. Hatta bu noktada Cumhurbaşkanının geri gönderme yetkisi dahi vardır. Böyle bir durum ise, seçim kararının mahiyetiyle bağdaşmaz.

Seçim kararının parlamento kararı biçiminde gerçekleştirilmesinin ikinci gerekçesi, bu yöndeki karara karşı Anayasa Mahkemesine gidilmesini engellemektir. Zira eylemli içtüzük mahiyetinde olmadığı sürece parlamento kararları Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenemez.

4.5. 2017 Anayasa Değişiklikleri Sonra Seçim Kararının Mahiyeti

Çalışma konusunu yakından ilgilendiren 2017 yılında yapılan anayasa değişiklikleri pek önemlidir. Anayasanın 116 ıncı maddesinin ilk fıkrasına^{****} göre; Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tamsayısının beşte üç çoğunluğuyla seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Beşte üç çoğunluk çok yüksek bir sayıya tekabül etmektedir (360). Hâlbuki aynı maddenin ikinci fıkrasında yer alan düzenlemelere göre Cumhurbaşkanı dilediği zaman seçim kararı alabilir.

^{§§§} Geçici birinci maddenin ilk fıkrasına göre; “*Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak milletvekili seçimi için oy verme günü 6 Kasım 1963 tarihidir.*”

^{****} AY. m. 116/1; “*Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tamsayısının **beşte üç** çoğunluğuyla seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Bu halde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.*”

2017 yılında yapılan anayasa değişiklikleri yapıncaya değin Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçimlerin yenilenmesine karar vermesi bakımından özel bir çoğunluk öngörülmemiştir. Dolayısıyla seçimlerin yenilenmesi kararının Anayasanın 96 ıncı^{†††} maddesine uygun olması kâfiydi. Bu çerçevede seçimlerin yenilenmesi kararı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olmamak kaydıyla toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla alınabilmekteydi. Oysa 2017 anayasa değişiklikleri çerçevesinde TBMM'nin seçimlerin yenilenmesi yönünde bir karar alması imkânsız denecek derecede zorlaştırılmıştır. Zira seçimlerin yenilenmesine dair karar için TBMM üye tamsayısının beşte üçüne ulaşılmış olması şarttır (AY. m. 116/1).

Seçimlerle ilgili tasarruf bakımından Anayasa sadece seçimlerin yenilenmesinde özel çoğunluk aramaktadır. Zira Anayasanın 116 ıncı maddesinin ilk fıkrasının birinci cümlesi; “*Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tamsayısının beşte üç çoğunluğuyla seçimlerin yenilenmesine karar verebilir.*” hükmünü havidir. Fakat aynı durum seçimlerin geriye bırakılması kararına teşmil edilemez. Çünkü hukukta istisnaların dar yorumlanması esası geçerlidir. Kaldı ki genel hüküm özel hüküm mantığı kurulduğunda da aynı sonuca ulaşılır. Dolayısıyla Anayasanın 78 inci^{****} maddesi mucibince savaş nedeniyle seçimlerin geriye bırakılması kararının verilmesi 116 ıncı maddeye göre değil, 96 ıncı maddeye göre olur.

4.5.1. TBMM'nin Toplantı ve Karar Yeter Sayıları

Anayasanın 96 ıncı maddesine göre; “*Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır.*” Bu sayı asgari 200'dür ($600 \times 1/2 = 200$). TBMM'nin asgari toplantı yeter sayısı üye tamsayısının üçte biridir ve toplantı yeter sayısının istisnası yoktur. Çünkü 2007 yılında Anayasada yapılan değişiklikler çerçevesinde madde metnine “*bütün işlerinde*” kaydı getirilmesi nedeniyle istisnaya yol açacak değerlendirmelerin ve çıkarımların önü kapatılmıştır. Bu değişikliğin en temel sebebi 2007 yılında yaşanan Cumhurbaşkanı seçimi krizidir. Aynı maddeye göre; “*Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada **başkaca bir hüküm yoksa** toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir.*” Bu çerçevede mesela 550 milletvekiliyle toplanan Meclis en az 276 kabul oyu ile karar

^{†††} AY. m. 96; “Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, *Anayasada **başkaca bir hüküm yoksa** toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.*”

^{****} AY. m. 78/1'e göre; “Savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkan görülmezse, Türkiye Büyük Millet Meclisi, seçimlerin bir yıl geriye bırakılmasına karar verebilir.”

alabilir. 599 milletvekiliyle toplanan Meclis asgari 300 kabul oyu ile karar alabilir. Toplantı yeter sayısından farklı olarak, karar yeter sayısı bakımından evvela istisnai karar yeter sayılarının olabileceği kaydı düşülmüş, daha sonra genel karar yeter sayısının ne olduğuna dair kurala yer verilmiştir. Bu nedenle, “*başkaca hüküm olmadığı sürece*” karar yeter sayısı toplantıya katılanların salt çoğunluğudur.

TBMM İçtüzüğüne göre; “*Salt çoğunluk belli bir sayının yarısından az olmayan çoğunluktur.*” (TBMM İçt. m. 146/1). Buna göre; salt çoğunluk çift sayılarda o sayının yarısına bir ilave edilmek suretiyle, tek sayılarda ise ilk tamsayıya yuvarlanmak suretiyle bulunur (İba, 2008: 153). Mesela 330 milletvekiliyle toplanan TBMM Genel Kurulunun asgari karar yeter sayısı 166’dır. Zira 330’un salt çoğunluğu 166’dır. TBMM Genel Kurulunda 477 milletvekilinin bulunması hâlinde ise karar yeter sayısı 239’dur. Çünkü 477’nin yarısı 238,5’tur ve bu sayıyı takip eden ilk tamsayı ise 239’dur. Kaldı ki, buçuk adam ve milletvekili olmaz. Bunların yanı sıra tek sayılarda o sayının yarısı olan buçuklu sayıya bir eklendiğinde de buçuklu sayı çıkar ve onun da ilk tam sayıya tamamlanması zorunluluğu doğar. Hâlbuki tek sayılarda o sayının yarısı olan buçuklu sayının ilk tamsayıya yuvarlanması hâlinde İçtüzükteki tanım karşılanmış olur.

Anayasanın 96 ncı maddesine göre; karar yeter sayısı ***hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.*** Buna göre; salt çoğunluk olsa bile karar yeter sayısı hiçbir şekilde TBMM üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlası olan 151’den az olmaz. Zira $600 \times 1/4 = 150$ ’dir. Buna, bir ilave edildiğine 151 elde edilmiş olur. Dikkat edilmelidir ki, 151 TBMM’nin genel karar yeter sayısı değildir. Çünkü yukarıda ifade edildiği üzere genel karar yeter sayısı toplantıya katılanların salt çoğunluğudur. Bununla beraber, karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasına tekabül eden 151’den az olmaz. Bu durumda TBMM Genel Kurulunda 300 milletvekili varsa karar yeter sayısı 151’dir. Çünkü 151, 300’ün salt çoğunluğudur. Genel Kurulda 299 milletvekili varsa karar yeter sayısı 150 değil 151 olur. Zira her ne kadar 299’un yarısı 149,5 olsa ve bu buçuklu sayı ilk tamsayı olan 150’ye yuvarlanmakla salt çoğunluğa ulaşılsa dahi, karar yeter sayısı için bu yeterli değildir. Çünkü karar yeter sayısı hiçbir şekilde TBMM üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasına tekabül eden 151’den az olamaz.

TBMM Genel Kurulunda bulunan milletvekili adedi 300 ve daha yukarısı ise karar yeter sayısı bakımından salt çoğunluk kuralı uygulanır. TBMM Genel Kurulunda 299 ve daha az sayıda milletvekili varsa karar yeter sayısı bakımından salt çoğunluğa değil asgari karar yeter sayısına itibar edilir.

Şimdiye dek ifade edilenlerin yanı sıra “*acaba, asgari toplantı yeter sayısı olan ikiyüz ile toplanan meclis karar alabilir mi?*” sorusuna verilecek cevap olumludur. Çünkü 200

milletvekili ile toplanan Meclis üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlası olan 151 kabul oyuna ulaşmak suretiyle karar alabilir. Ayrıca Meclis toplanabiliyorsa karar da alabilmesi gerektiği ve bu amaçla toplandığı göz ardı edilmemelidir. Bütün bunlar dikkate alındığında TBMM'nin, seçimlerin yenilenmesine karar vermesinden farklı olarak, seçimlerin ertelenmesine yüz elli bir milletvekilinin kabul oyuyla dahi karar verebileceği sonucu ortaya çıkar.

4.5.2. 2017 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Seçim Kararının İrdelenmesi

TBMM'nin seçimlerin yenilenmesine karar vermesindeki zorlukların aşılması bakımından, bu tasarrufun 'parlamento kararı' biçiminde değil de 'şeklî kanun' biçiminde alınmasının imkân dahilinde olduğu yönünde bir düşünce ileri sürülebilir. Bu düşünce, usul saptırması hususu saklı kalmak üzere, savunulması zayıfta olsa ileri sürülmeye değer bir düşüncedir. Usul saptırması, kanunla düzenlenmesi gereken bir hususun TBMM kararı ile düzenlenmesidir (Tanör ve Yüzbaşıoğlu, 2001: 285-289).

Seçim kararlarının parlamento kararı biçiminde alınması yönünde bir teamül oluştuğuna göre ve Anayasanın 116 ıncı maddesinde de “*Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tamsayısının beşte üç çoğunluğuyla seçimlerin yenilenmesine **karar** verebilir.*” ibareleri arasında “**karar**” kelimesinin geçtiği belirtilmelidir. Bu ibareler arasında ‘**karar**’ kelimesinin tercih edilmiş olması nedeniyle biraz önceki düşüncenin savunulabilirliğinin ve pratiğe dökülme kabiliyetinin ihtimal dahilinde olduğunu ifade etmek mümkündür. Çünkü 116 maddede, *kanun* kelimesi değil, **karar** kelimesi geçmektedir. İstisnai hükümler saklı kalmak üzere kanunların kabulünde aranan çoğunluk 96 ıncı maddede yer alan düzenlemelere göredir. Bu durumda, geçmişte örnekleri olduğu üzere, TBMM, “seçimlerin yenilenmesi kararı” şeklindeki tasarrufunu kanun biçiminde de gerçekleştirebilir.

Seçim kararı münhasıran parlamento kararı biçiminde alınması gereken kararlardan değildir. Seçimlerin yenilenmesi tasarrufu bakımından Anayasa, bu tasarrufun “karar” şeklinde alınması hâlinde üye tamsayısının beşte üçüne ulaşılması gerektiğini düzenlediğine göre bu istisnai ve özel bir durumdur, dolayısıyla dar yorumlanması gerekir. Seçim kararının kanun şeklindeki bir düzenlemeyle alınması hâlindeyse genel kurallar uygulanır. Çünkü anayasa değişiklikleri hakkında kanunlar (AY. m. 175), af kanunları (AY. m. 87) gibi özel çoğunluğun arandığı açıkça zikredilenler hariç, kanunlarda kabul sayısı 96 ıncı maddeye tabidir. Böyle bir durumda usul saptırması olduğundan söz edilmesi savunulması zayıf bir ihtimaldir. Dolayısıyla yasama yetkisinin genelliği ilkesi uyarınca “**seçim kararının**” kanuna konu edilmesine yasal bir engel bulunmamaktadır. Lakin seçim kararının parlamento kararı biçiminde alınmasından farklı

olarak, kanun biçiminde alınmış olması hâlinde Cumhurbaşkanına gönderilmesi gerekir. §§§§ Cumhurbaşkanının söz konusu kanunu TBMM'ye iade ettiğinde bu kanunun aynen kabulü için aranan asgari çoğunluk, TBMM üye tamsayısının salt çoğunluğudur.

2017 anayasa değişiklikleri öncesinden farklı olarak, Cumhurbaşkanının tekrar görüşülmek üzere TBMM'ye iade ettiği kanun kabul yeter sayısı olmak kaydıyla daha düşük bir sayıyla, hakeza üye tamsayısının salt çoğunluğundan düşük bir sayısıyla kabul edilemez. Çünkü 2017 Anayasa değişiklikleri çerçevesinde Anayasanın 89 uncu maddesinin son fıkrasında yer alan düzenlemelere göre; *“Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu üye tamsayısının salt çoğunluğuyla aynen kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır; Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise geri gönderebilir.”* Mafahi bu yolun sonuç vermesi için Cumhurbaşkanının mensubu olduğu partinin parlamentonun kahir ekseriyetini elinde bulundurmuyor olması, kısaca salt çoğunluğuna sahip olmaması gerekir.

27 inci yasama dönemi bakımından şekli kanun yoluyla seçim kararı alınması tablosu mevcuttur. Zira Cumhurbaşkanının mensubu olduğu parti TBMM üye tamsayısının salt çoğunluğuna sahip değildir. Cumhuriyet ittifakı dâhilinde hareket edilmediği sürece yukarıda ifade edilenlerin pratiğe dökülmesi de mümkündür. Dolayısıyla seçim kararının şekli kanun biçiminde alınması hâlinde ilk kabul sayısı TBMM üye tamsayısının salt çoğunluğu olması hâlinde Cumhurbaşkanının bu kanunu geri göndermesinin işlevselliği olmayacaktır. Çünkü deyim yerindeyse, böyle bir durumda TBMM'nin tuzu kurudur, zira ilk kabul sayısından daha yüksek bir sayıya ulaşılması geremez. Binaenaleyh Cumhurbaşkanının geri gönderme yetkisi hukuki anlamda güçleştirici, fiili olarak ise geciktirici veto olarak karşımıza çıkar (Akyılmaz, 2019: 103). Cumhurbaşkanının mensubu olduğu partinin parlamentoda salt çoğunluk sahibi olması hâlinde ise seçim kararının şekli kanun biçiminde alınması zaten imkânsızdır. Bir an bu engelin aşılması mümkün olsa bile Cumhurbaşkanı kanunu meclise iade ettiği takdirde aşılması mümkün olmayan bir güçleştirici veto bloğu devreye girecektir.

§§§§ AY. m. 89/1'e göre; *“Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunları onbeş gün içinde yayımlar.”*

Sonuç

2017 yılı anayasa değişiklikleriyle benimsenen hükümet modeli nedeniyle seçim kararının şekli kanun biçiminde değil, parlamento kararı biçiminde alınması elzem hâle gelmiştir. Kuvvetler ayrılığı sistemi olan başkanlık sisteminden mülhem Türkiye tipi Cumhurbaşkanlığı sisteminin, yasama ile yürütme organlarının sert-katı ayrılığı esası üzerine kurulmak istenen bir sistem olduğu anlaşılmaktadır.

2017 anayasa değişiklikleri sonrası, TBMM'nin erken seçim kararı alması imkânsız denecek kadar zorlaştırılmıştır. Çünkü TBMM'nin erken seçim kararı alması asgari, üye tamsayısının beşte üçünün oyu ($600 \times 3/5 = 360$) ile mümkündür. Burada amaç, erkler içerisinde yürütmeyi ziyadesiyle ön plana çıkarmak, âdete yürütme uygun görmediği sürece seçimlerin yenilenmesini engellemektir. Bu düzenlemelerin istikrar sağlanması amacıyla yapıldığı düşünülebilir. Ancak istikrar sadece her şeyin yürütmenin tahakkümüne bırakılmasıyla sağlanamaz. Hatta böyle bir tercih çoğu zaman istikrarsızlığın sebebi olabilir. Zira yürütmenin yasama karşısında aşırı güçlendirilmesi yasamanın yürütme karşısında silikleşmesine ve yürütmeyi dengeleme fonksiyonunu kaybetmesine yol açabilir. Böyle bir durum hukuk devletinin temel gerekleri arasında yer alan kuvvetler ayrılığı prensibinin anlamsızlaşmasıyla sonuçlanmasına ziyadesiyle uygundur.

2017 anayasa değişiklikleri çerçevesinde TBMM'nin seçimlerin yenilenmesi yönünde tasarrufta bulunması istisnai bir hâl almıştır. Oysa 2017 anayasa değişikliklerine dek, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde seçimlerin yenilenmesi kararının verilmesinde aslolan bu tasarrufun TBMM'ye ait olmasıydı. Gerçekten de 2014 yılında Cumhurbaşkanının seçimlerin yenilenmesine karar vermesi hâli hariç, seçimlerin yenilenmesi kararlarının tamamı TBMM tarafından verilmiştir. Ezcümle 2017 değişiklikleri öncesi kural olan hâl, değişiklikler sonrası istisnaya dönmüştür.

Seçim kararı alınması için bu derece zor bir sayı şartı getirilmişken, sürece Cumhurbaşkanının katılması hem hükümet modelinin gerekleriyle, hem seçim kararının mahiyetiyle bağdaşmaz. Lakin Anayasanın 116 ncı maddesinde kanun değil “karar” kelimesinin tercih edilmiş olması nedeniyle seçim kararının parlamento kararı biçiminde alınması hâlinde özel çoğunluğa ulaşılması gerektiği, seçimlerin yenilenmesi tasarrufunun şekli kanun biçiminde alınması hâlinde ise böyle bir çoğunluğun değil, Anayasanın 96 ncı maddesindeki çoğunluğun elde edilmesinin yeterli olacağı ifade edilebilir. Mamafih, 2017 Anayasa değişiklikleriyle TBMM'nin erken seçim kararı almasıyla ilgili zorlaştırmacı düzenlemelere dönük çıkış kapısı mahiyetindeki eleştirel görüşlerimiz saklı kalmak üzere, TBMM'nin iç işleyişiyle ilgili yönün

ağır basması nedeniyle seçim kararının parlamento kararı biçiminde alınması gerektiği hususunda isabet olduğu belirtilmelidir.

KAYNAKÇA

Akyılmaz, H. (2019). *Yasama Yetkisi*, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kamu Hukuku Anabilim Dalı Anayasa Hukuku Bilim Dalı.

Aldıkaçtı O. (1982). *Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası*, İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Aliefendioğlu, Y. (1991): “Temel Hak ve Özgürlükler Açısından Anayasa Yargısı”. *Amme İdaresi Dergisi*, 24 (3).

Anayurt, Ö. (2018). *Anayasa Hukuku Genel Kısım*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Arslan, Z. (2005). *Anayasa Teorisi*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Başgil, A. F. (1939). *Türkiye Teşkilat Hukuku Nizamname Mefhumu*. İstanbul: Kenan Basımevi.

Caniklioğlu, M. D. (2010). *Anayasal Devlette Meşruiyet*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Çağlar, B. (1989). *Anayasa Bilimi*. İstanbul: Kardeşler Matbaası.

Dal, K. (2006): *Anayasa Hukuku*. Ankara: Alter Yayınları.

Demir, F. (1998). *Anayasa Hukukuna Giriş*. İzmir: Barış Yayınları.

Erdem, F. H. (2012). *1982 Anayasası'nın Analizi*. Ankara: Orion Yayınları.

Erdoğan, M. (2005). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Orion Yayınevi.

Fendoğlu, H. T. (2018). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Gören, Z. (1999). *Anayasa Hukuku*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını.

Göze, A. (2007). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. İstanbul: Beta Basım Dağıtım A.Ş.

Gözler, K. (2011). *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi C. I*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Has, V. (2009): *Türk Parlamento Hukukunun Kaynakları Ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Çalışma Düzeni*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Hazır, H. (2009). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Alter Yayınları.

İba, Ş. (2008). *Anayasa Hukuku Ve Siyasal Kurumlar*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Keskinsoy, Ö. (2019). *Anayasa ve Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Monopol Yayınevi.

Kubalı, H. N. (1969). *Anayasa Hukuku Dersleri*. İstanbul: İühf. Yayınları.

Kürkçüer, O. M. (1965). *Esas Teşkilat Hukuku*. Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti.

Özbudun, E (2017). *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Özer, A. (2009). *Anayasa Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi.

Rumpf, C. (1995). *Türk Anayasa Hukukuna Giriş*. (Çev. Burak Oder). Ankara: Friedrich-Naumann Vakfı Yayını.

Soyaslan, D. (1990). *Yürütme Organının Suç Ve Ceza Koyma Yetkisi*. Ankara: Kazancı Hukuk Yayınları.

Soysal, M. (2001). *Anayasa Giriş*, Ankara: İmge Kitabevi.

Tanör, B. Yüzbaşıoğlu, N. (2001). *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Teziç, E. (1972). *1961 Anayasası'na Göre Kanun Kavramı*. İstanbul: İühf. Yayınları.

Teziç, E. (2003). *Anayasa Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Dağıtım Aş.

Tunaya, T. Z. (1982). *Siyasal Kurumlar Ve Anayasa Hukuku*. İstanbul: Ekin Yayınları.

Tunç, H. (2018). *Anayasa Hukuku Genel Esaslar*. Ankara Gazi Kitabevi.

“<http://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644>”, E.T: 19.02.2020.